

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

ویزیت در منزل برای ارزیابی و مراقبت پیگیرانه پس از زایمان نوزاد ۹۹۵۰۲

Home visit for postnatal assessment and follow up care

اداره استانداردسازی و تدوین راهنماهای بالینی

دفتر ارزیابی فن آوری، استانداردسازی و تعرفه سلامت

۱۳۹۳

گروه تدوین کننده:

فروزان اکرمی - کارشناس ارشد مامایی، اداره سلامت نوزادان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، دانشجوی دکتری تخصصی پژوهش، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
الهام آخوندزاده - کارشناس ارشد مامایی - معاونت درمان دانشگاه علوم پزشکی گیلان
پروانه رضا سلطانی - کارشناس ارشد مامایی عضو هیات علمی گروه مامایی دانشگاه علوم پزشکی گیلان
سکینه کشاورز - کارشناس مامایی، کارشناس مسئول مادران معاونت بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی گیلان
طاهره ضیایی کارشناس ارشد مامایی - عضو هیات علمی گروه مامایی دانشگاه علوم پزشکی گیلان
فاطمه رافت کارشناس ارشد مامایی - عضو هیئت علمی گروه مامایی دانشگاه علوم پزشکی گیلان
کلی عرفانیان - کارشناس مامایی بخش زایمان مرکز آموزشی درمانی الزهرا(س) دانشگاه علوم پزشکی گیلان
ماهده صفایی - کارشناس مامایی، ماما مسئول بخش زایمان مرکز آموزشی درمانی الزهرا(س) دانشگاه علوم پزشکی گیلان
افسانه همتی - کارشناس مامایی، کارشناس مسئول واحد مامایی معاونت درمان دانشگاه علوم پزشکی کاشان
فاطمه عباس زاده - کارشناس ارشد مامایی ضو هیئت علمی و مدیر گروه مامایی دانشگاه علوم پزشکی کاشان
فرزانه صابری کارشناس ارشد مامایی - عضو هیات علمی و معاون دانشکده پرستاری - مامایی کاشان
اسماء ربیعی - کارشناس مامایی، واحد مامایی معاونت درمان دانشگاه علوم پزشکی کاشان
محدثه لواف - کارشناس مامایی، واحد مامایی معاونت درمان دانشگاه علوم پزشکی کاشان
زهرا قدیری مفرد - کارشناس مامایی، واحد مامایی معاونت درمان دانشگاه علوم پزشکی کاشان
روزان اکرمی - کارشناس ارشد مامایی اداره سلامت نوزادان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
روشنک وکیلان - کارشناس ارشد مامایی، اداره سلامت نوزادان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
نسربین رشیدی جزئی - کارشناس مامایی، اداره سلامت نوزادان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

ناظران ستاد وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

دکتر علیرضا اولیایی منش، دکتر مجید داوری، دکتر آرمان زندگی، دکتر آرمین شیروانی، مجید حسن قمی، دکتر عطیه صباغیان پی رو،

مینا نجاتی، دکتر مریم خیری، دکتر بیتا لشکری، شیدا دعایی، عسل صفایی

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

توسعه جوامع و گسترش نظام های صنعتی در جهان، خصوصاً در دو سده اخیر و نیز توسعه ارتباطات و مبادلات تجاری موجب گردید که تقریباً تمام کشورهای جهان به منظور درک و برآورد شدن نیازها، به تدوین استاندارد و توسعه آن روی آورند. نیاز به تدوین استانداردها باعث شد تا همگان به ضرورت یک مرجع برای تدوین استانداردها، پی ببرند. در نظام های سلامت نیز مهمترین هدف نظام ارائه خدمات سلامت، تولید و ارائه محصولی به نام سلامتی است که ارائه مناسب و با کیفیت این محصول، نیازمند تدوین و به کارگیری شاخص و سنجه هایی برای تضمین ارتقای کیفیت خدمات در درازمدت می باشد.

اندازه گیری کیفیت برای جلب اطمینان و حصول رضایت آحاد جامعه، قضاوت در زمینه عملکردها، تامین و مدیریت مصرف منابع محدود، نیازمند تدوین چنین استانداردهایی می باشد. استانداردها همچنین به سیاستگذاران نیز کمک خواهد نمود تا به طور نظام مند به توسعه و پایش خدمات اقدام نموده و از این طریق، آنان را به اهدافی که از ارائه خدمات و مراقبت های سلامت دارند، نائل و به نیازهای مردم و جامعه پاسخ دهند. علاوه بر تدوین استانداردها، نظارت بر رعایت این استانداردها نیز حائز اهمیت می باشد و می تواند موجب افزایش رضایتمندی بیماران و افزایش کیفیت و بهره وری نظام ارائه خدمات سلامت گردد. طراحی و تدوین استانداردهای مناسب برای خدمات سلامت، در زمره مهمترین ابعاد مدیریت نوین در بخش سلامت، به شمار می آید. اکنون در کشورمان، نیاز به وجود و برقراری استانداردهای ملی در بخش سلامت، به خوبی شناخته شده و با رویکردی نظام مند و مبتنی بر بهترین شواهد، تدوین شده است.

در پایان جا دارد تا از همکاری های بی دریغ سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران، انجمن های علمی، تخصصی مربوطه، اعضای محترم هیات علمی در دانشگاه های علوم پزشکی، وزارت کار، تعاون و رفاه اجتماعی و سایر همکاران در معاونت های مختلف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی که نقش موثری در تدوین استانداردهای ملی در خدمات سلامت داشته اند، تقدیر و تشکر نمایم.

انتظار می رود استانداردهای تدوین شده توسط دفتر ارزیابی فناوری، تدوین استاندارد و تعرفه سلامت مورد عنایت تمامی نهادها و مراجع مخاطب قرار گرفته و به عنوان معیار عملکرد و محک فعالیت های آنان در نظام ارائه خدمات سلامت شناخته شود.

امید است اهداف متعالی نظام سلامت کشورمان در پرتو گام نهادن در این مسیر، به نحوی شایسته محقق گردد.

دکتر سید حسن قاضی زاده هاشمی

وزیر

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

انجام درست کارهای درست، متناسب با ارزش ها، مقتضیات و شرایط بومی کشور، رویکردی است که بدون شک سبب ارتقای مستمر کیفیت خدمات سلامت می گردد. از الزامات اصلی تحقق چنین اهدافی، وجود استانداردهایی مدون می باشد. استانداردهای مبتنی بر شواهد، عبارات نظام مندی هستند که سطح قابل انتظاری از مراقبت ها یا عملکرد را نشان می دهند. استانداردها چارچوب هایی را برای قضاوت در خصوص کیفیت و ارزیابی عملکرد ارائه کنندگان، افزایش پاسخگویی، تامین رضایت بیماران و جامعه و ارتقای پیامدهای سلامت، فراهم می کنند. بنابراین، ضرورت دارد تا به عنوان بخشی از نظام ارائه خدمات، توسعه یابند.

علی رغم مزایای فراوان وجود استانداردهای ملی و تاکید فراوانی که بر تدوین چنین استانداردهایی برای خدمات و مراقبت های سلامت در قوانین جاری کشور شده و اقدامات پراکنده ای که در بخش های مختلف نظام سلامت کشور صورت گرفته است؛ تا کنون چارچوب مشخصی برای تدوین استاندارد خدمات و مراقبت های سلامت در کشور وجود نداشته است.

با اقداماتی که از سال ۱۳۸۸ در دفتر ارزیابی فناوری، تدوین استاندارد و تعرفه سلامت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی صورت گرفته، بستر و فرایند منظم و مدونی برای تدوین چنین استانداردهایی در سطح ملی، فراهم آمده است.

استانداردهای تدوینی پیش رو منطبق بر بهترین شواهد در دسترس و با همکاری تیم های چند تخصصی و با رویکردی علمی تدوین شده است. کلیه عباراتی که در این استانداردها، به کار گرفته شده است، مبتنی بر شواهد می باشد. امید است که با همکاری کلیه نهادها، زمینه اجرای چنین استانداردهایی، فراهم گردد.

لازم می دانم از همکاری های شایسته همکاران محترم در معاونت آموزشی، دفاتر نظارت و اعتباربخشی امور درمان، مدیریت بیمارستانی و تعالی خدمات بالینی و کلیه همکاران در دفتر ارزیابی فناوری تدوین استاندارد و تعرفه سلامت که تلاش های پیگیر ایشان نقش بسزایی در تدوین این استانداردها داشته است، تقدیر و تشکر نمایم.

دکتر محمد حاجی آقاجانی

معاون درمان

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

اهداف استانداردسازی خدمات سلامت

سیاست گذاری بیمه ای

امروزه مباحث مرتبط با سیاست گذاری پوشش خدمات و خرید راهبردی مبتنی بر شواهد، از اصلی ترین مباحثی هستند که در تصمیم گیری مبتنی بر شواهد مورد توجه می باشند. وجود چنین استانداردهایی در سطح ملی می تواند مبنای اصلی چنین تصمیمات راهبردی قرار گیرد.

منشور حقوق بیماران

از الزامات اطمینان از رعایت حقوق بیماران وجود استانداردهایی مرتبط با هر خدمت می باشد. این الزامات همواره سرلوحه عملکرد ارائه دهندگان خواهد بود.

ممیزی بالینی

ممیزی بالینی، فرایندی برای حصول اطمینان و تضمین عملکرد بهینه در زمینه ارائه خدمات سلامت است و استانداردها در قالب چرخه ممیزی بالینی به عنوان معیار و ملاک عمل می کنند.

نظارت و اعتبار بخشی

وجود استانداردهایی که بر بهبود مداوم کیفیت، ارتقای ایمنی و پاسخگویی ارائه کنندگان تاکید دارد، می تواند زمینه ارزیابی نظام مند عملکرد مراکز ارائه خدمات سلامت را فراهم نماید.

محاكم قضایی

یکی از مشکلات اساسی در محاکم حقوقی و قضایی وجود شواهدی است که بتواند مبنای تصمیم گیری قرار گیرد. وجود استانداردهای مدون می تواند یکی از اصلی ترین شواهدی باشد که در چنین محاکمی مورد استناد قرار می گیرد.

قیمت تمام شده خدمات

برای محاسبه دقیق هزینه خدمات و مراقبت های سلامت، استانداردهای تدوین شده می تواند اصلی ترین منبع تعیین چنین هزینه هایی باشد.

بازنگری آیین نامه تاسیس مراکز

برای تدوین نظام مند آیین نامه تاسیس مراکز و موسسات ارائه کننده خدمات سلامت، شواهد موجود در چنین استانداردهایی می تواند چارچوب های دقیقی برای این منظور ترسیم نماید.

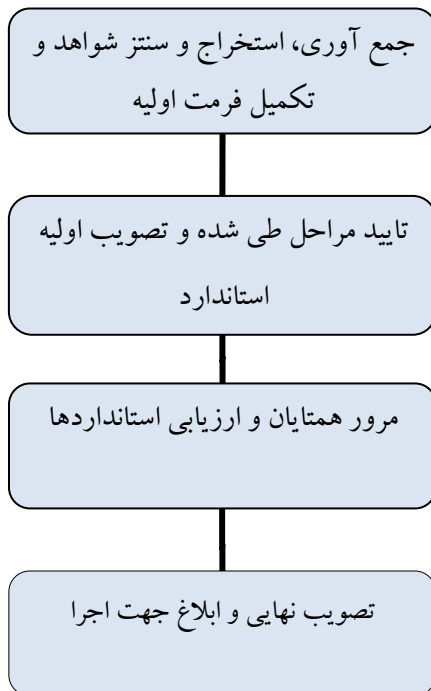
جهت دهی نظام آموزش علوم پزشکی کشور

از مزایای اصلی تدوین استاندارد مرتبط با خدمات و مراقبت های سلامت، شفاف شدن شکاف ها و نیاز های آموزشی می باشد. ضمن این که استانداردهای تدوین شده می تواند در آموزش و تربیت نیروی انسانی نیز راهگشا باشد.

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

فرایند تدوین استانداردهای خدمات سلامت

زیر کمیته

شامل حداقل سه عضو از کارشناسان مرتبط با خدمت تخصصی است که مسئولیت دبیری آن بر عهده یکی از اعضای هیات علمی دانشگاه های علوم پزشکی کشور می باشد.

کمیته راهبری

شامل یازده عضو می باشد که یک نفر از اعضای هیات علمی مسئولیت کمیته را بر عهده دارد و شش نفر دیگر از اعضای هیات علمی مرتبط با وی مشارکت می کنند. نمایندگان از سازمان نظام پزشکی، معاونت آموزشی و معاونت درمان نیز در این کمیته فعالیت دارند.

کمیته فنی

شامل دو گروه عضو ثابت و متغیر می باشد. اعضای ثابت کمیته شامل شش نفر و اعضای متغیر شامل دو نفر از اعضای هیات علمی مرتبط با خدمت مربوطه می باشند که با توجه به نوع خدمت تعیین می شوند.

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

کارگروه کشوری

شامل شش عضو می باشد و ریاست آن بر عهده معاونت درمان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می باشد. سمت دبیری این کمیته بر عهده مدیرکل دفتر ارزیابی فناوری، تدوین استاندارد و تعرفه سلامت می باشد. معاون آموزشی، معاون برنامه ریزی و نظارت سازمان پزشکی و مدیرکل دفاتر نظارت و اعتبار بخشی امور درمان و مدیریت بیمارستانی و تعالی خدمات بالینی از دیگر اعضای کارگروه می باشند.

استاندارد خدمات سلامت

راهنمای استفاده از استاندارد

سطوح شواهد مورد استناد در تدوین استاندارد خدمات سلامت

۱- مرور های نظام مند

۲- راهنماهای بالینی

۳- کتب مرجع مبتنی بر شواهد

۴- کار آزمایی بالینی استخراج شده از پایگاه داده ای مبتنی بر شواهد

۵- کتب مرجع استاندارد

۶- ضوابط، آیین نامه ها و بسته های آموزشی مورد استناد در کشور

۷- اجماع خبرگان

در صورت وجود راهنماهای بومی در سطح کشور، استفاده از این راهنما ها نسبت به مرور های نظام مند از اولویت بیشتری برخوردار می باشد.

قراردادها

باید - هنگامی که در متن از واژه باید و الزام استفاده شده است به این معنا است که ارائه کنندگان ملزم به رعایت آن می شوند.

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

بهتر است - هنگامی که در متن از واژه بهتر است استفاده شده است به این معنی است که به ارائه دهندگان خدمت تاکید بر مورد اولویت دار شده است که در اکثر موارد باید رعایت شود.

ممکن است - هنگامی که در متن از واژه ممکن است استفاده شده است به این معنی است که استفاده از آن توسط ارائه دهندگان خدمت بستگی به شرایط بیمار دارد.

مقدمه اجرایی:

استاندارد " ویزیت در منزل برای ارزیابی و مراقبت پیگیرانه پس از زایمان نوزاد " حاصل تلاش و زحمات همکاران معاونت های درمان و آموزشی دانشگاه های علوم پزشکی گیلان و کاشان، نماینده سازمان نظام پزشکی ایران، کارشناسان و نمایندگان ادارات فنی معاونت های بهداشت، درمان، و آموزشی وزارت متبوع می باشد. اعضا پس از دریافت ابلاغ از معاون محترم درمان وزارت متبوع کار خود را شروع کردند. در ابتدا طی ۲۰ جلسه مطالب در دانشکده های پرستاری و مامایی گیلان و کاشان با حضور اعضای هیئت علمی و کارشناسان مامایی معاونت درمان دو دانشگاه مذکور تهیه شد. پس از تهیه هر قسمت جلسات هماهنگی و بررسی محتوا در وزارت بهداشت با حضور نمایندگان معاونت های مختلف وزارت متبوع و سازمان نظام پزشکی کشور مورد بررسی و تجدید نظر قرار می گرفت (در طی ۸ جلسه) و در نهایت توسط اعضای محترم هیئت علمی نوزادان، زنان و مامایی تایید نهایی صورت گرفت. در تهیه مطالب مذکور از سطوح مختلف شواهد شامل مرور نظام مند، راهنماهای عملکرد بالینی و کتب مرجع استفاده شده است.

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

فهرست مطالب

مقدمه

گروه تدوین کننده

الف- مشخصات کلی خدمت

ب- تعریف و تشریح خدمت

پ- استاندارد گزارش دهی

ت- فرایند ارائه خدمت

ث- افراد صاحب صلاحیت و استاندارد های تجویز

ج- ویژگی های ارائه کننده اصلی صاحب صلاحیت

چ- عنوان و سطح تخصص های سایر اعضای تیم ارائه کننده

ح- استاندارد های فضای فیزیکی مکان ارائه خدمت

خ- تجهیزات پزشکی سرمایه ای و زمان کاربری

د- دارو، مواد و لوازم مصرفی پزشکی مورد نیاز

ذ- عنوان خدمات درمانی و تشخیصی طبی و تصویری جهت ارائه هر واحد خدمت

ر- ملاقات یا مشاوره های لازم جهت هر واحد خدمت

ز- اندیکاسیون های دقیق جهت تجویز خدمت

ژ- دامنه نتایج قابل انتظار در صورت رعایت اندیکاسیون های مذکور

س- کنترل اندیکاسیون های دقیق خدمت

ش- مدت زمان ارائه هر واحد خدمت

ص- مدت اقامت در بخشهای مختلف بستری جهت ارائه هر بار خدمت مربوطه

ض- حقوق اختصاصی بیماران

ط- مقایسه خدمات جایگزین موجود در کشور

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

مقدمه:

۲۸ روز اول پس از تولد را دوران نوزادی می گویند. این دوران از نظر مراقبت از نوزاد دوران بسیار حساسی است و بیشترین میزان مرگ و میر کودکان در این دوره زمانی اتفاق می افتد (۱). میزان مرگ و میر دوران نوزادی در ایران ۱۱ در هزار تولد زنده است. در حالی که این میزان در کشورهای توسعه یافته به ۴ در هزار کاهش یافته است. علت عمده این آمار، کیفیت پایین مراقبت ها و عدم انجام صحیح و به موقع مراقبت های پزشکی و بهداشتی می باشد (۲ ص ۱۹). ۷۵٪ مرگ های دوره نوزادی در طی هفته اول تولد و ۴۵-۲۵٪ آن در ۲۴ ساعت اول تولد اتفاق می افتد.

"پیوستگی مراقبت" باید به عنوان اصل اساسی برنامه های مراقبت مادر و نوزاد در نظر گرفته شود. این اصل دو مفهوم را در بر می گیرد:

الف- پیوستگی در چرخه زندگی از دوره نوجوانی، پیش از بارداری، بارداری، زایمان و تولد و دوره نوزادی

ب- پیوستگی مراقبت از منزل و جامعه به سمت مراکز بهداشتی و بیمارستان و بالعکس

بررسی کشوری سلامت و جمعیت (IR-DHS,1389) نشان می دهد ۷/۷ درصد از نوزادان با وزن کم (کمتر از ۲۵۰۰ گرم) متولد شده اند و تنها ۵۳ درصد از آنان از تغذیه انحصاری با شیرمادر برخوردار می شوند. (۲۱ ص ۲۰-۲۲) ۹۶/۳٪ از زایمان های کشور در مراکز زایمانی شامل زایشگاه، بیمارستان، واحد تسهیلات زایمانی انجام می شود (۳ ص ۲۹۰) و ۸۴/۷٪ از مرگ نوزادان در بیمارستان اتفاق می افتد. حتی اگر تولد در یک مرکز بهداشتی انجام شود، در بسیاری از موارد مادر و نوزاد در عرض چند ساعت ترخیص شده و هیچ تماس دیگری با یک ارائه دهنده مراقبت بهداشتی تا زمان واکسیناسیون ندارند (۴).

مراقبت ماهرانه در طی بارداری و زایمان و دوره پس از تولد از مشکلات مادر و نوزاد جلوگیری کرده و به آنها اجازه تشخیص زودرس و اقدام لازم را می دهد. مطالعات نشان داده اند که مداخله مراقبت در منزل می تواند در موارد مرگ بالا، از ۳۰ تا ۶۰ درصد از مرگ های نوزادی تحت شرایط کنترل شده پیشگیری کند. به همین دلیل در حال حاضر WHO و UNICEF انجام مراقبت در منزل در هفته اول عمر نوزاد را صرف نظر از مکان تولد برای بهبود بقای نوزاد توصیه می کنند (۵). تمرکز بر روی این شکاف های مراقبتی برای دسترسی به اهداف چهارم و پنجم توسعه هزاره ضرورت دارد.

از آنجایی که بلافاصله بعد از تولد، والدین با مجموعه ای از وظایف جهت مراقبت از نوزاد خود مواجه می شوند، نقش مراقبین بهداشتی بویژه ماماها برای آموزش والدین درباره نحوه مراقبت از نوزاد در راستای حفظ و ارتقاء سلامت نوزاد و راه های تقویت رشد و نمو کودک اهمیت پیدا می کند (۱ ص ۴۷۴). مجموعه مراقبتی زیر جهت مراقبت به موقع، فعال و تکمیل شکاف مراقبتی موجود و آموزش و توانمندسازی والدین جهت ایفای صحیح نقش والدی خود ارائه گردیده است.

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

گروه تدوین کننده:

۱. فروزان اکرمی – کارشناس ارشد مامایی، اداره سلامت نوزادان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، دانشجوی دکتری تخصصی پژوهش، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
  ۲. الهام آخوندزاده - کارشناس ارشد مامایی - معاونت درمان دانشگاه علوم پزشکی گیلان
  ۳. پروانه رضا سلطانی – کارشناس ارشد مامایی عضو هیات علمی گروه مامایی دانشگاه علوم پزشکی گیلان
  ۴. سکینه کشاورز – کارشناس مامایی، کارشناس مسئول مادران معاونت بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی گیلان
  ۵. طاهره ضیایی کارشناس ارشد مامایی - عضو هیات علمی گروه مامایی دانشگاه علوم پزشکی گیلان
  ۶. فاطمه رافت کارشناس ارشد مامایی - عضو هیئت علمی گروه مامایی دانشگاه علوم پزشکی گیلان
  ۷. گلی عرفانیان – کارشناس مامایی بخش زایمان مرکز آموزشی درمانی الزهرا(س) دانشگاه علوم پزشکی گیلان
  ۸. ماهده صفایی – کارشناس مامایی، ماما مسئول بخش زایمان مرکز آموزشی درمانی الزهرا(س) دانشگاه علوم پزشکی گیلان
  ۹. افسانه همتی – کارشناس مامایی، کارشناس مسئول واحد مامایی معاونت درمان دانشگاه علوم پزشکی کاشان
  ۱۰. فاطمه عباس زاده - کارشناس ارشد مامایی ضو هیئت علمی و مدیر گروه مامایی دانشگاه علوم پزشکی کاشان
  ۱۱. فرزانه صابری کارشناس ارشد مامایی - عضو هیات علمی و معاون دانشکده پرستاری – مامایی کاشان
  ۱۲. اسماء ربیعی – کارشناس مامایی، واحد مامایی معاونت درمان دانشگاه علوم پزشکی کاشان
  ۱۳. محدثه لوف – کارشناس مامایی، واحد مامایی معاونت درمان دانشگاه علوم پزشکی کاشان
  ۱۴. زهرا قدیری مفرد – کارشناس مامایی، واحد مامایی معاونت درمان دانشگاه علوم پزشکی کاشان
  ۱۵. روزان اکرمی – کارشناس ارشد مامایی اداره سلامت نوزادان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
  ۱۶. روشنگر وکیلان – کارشناس ارشد مامایی، اداره سلامت نوزادان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
  ۱۷. نسرين رشیدی جزنی – کارشناس مامایی، اداره سلامت نوزادان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- ناظرین:

- ۱- زهرا حاجی زاده – کارشناس مامایی، سرپرست اداره نظارت سازمان نظام پزشکی کشور
- ۲- پونه مازیار – کارشناس ارشد مامایی، معاون فنی دفتر نظارت و اعتباربخشی امور درمان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- ۳- شیلادعایی – کارشناس ارشد مامایی، کارشناس مسئول اداره ارزیابی فناوری های نوین سلامت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- ۴- فرح بابایی – کارشناس ارشد مامایی، رئیس اداره امور مامایی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- ۵- زهرا بهبودی مقدم – دکترای بهداشت باروری هیئت علمی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه تهران
- ۶- دکتر محمدحیدرزاده – فوق تخصص نوزادان، رئیس اداره سلامت نوزادان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

الف- مشخصات کلی خدمت

عنوان خدمت به فارسی و لاتین:

ویزیت در منزل برای ارزیابی و مراقبت پیگیرانه پس از زایمان نوزاد

Home visit for postnatal assessment and follow up care

شناسه بین المللی: ۹۹۵۰۲

جایگاه در سرواژه های موضوعی پزشکی:

MeSH (Medical Subject Headings)

All MeSH Categories

Health Care Category

Health Care Facilities, Manpower, and Services

Health Services

Community Health Services

Maternal Health Services

Home care agencies/standards"[MeSH Terms]

Home visit for postnatal assessment and follow up care

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

ب- تعریف و تشریح خدمت

ملاقات در منزل یک تعامل هدفمند و استراتژی کارآمد در منزل (یا محل سکونت) به منظور ارتقا و حفظ سلامت افراد خانواده است . طبق تعریف (NAHC , 2002) مراقبت در منزل بعد از زایمان شامل کلیه اقداماتی است که منجر به پیشگیری از مشکلات مادر و نوزاد، ارتقاء سلامت و بهبود کیفیت ارتباط بین آن دو می گردد(۶). پرسنل ارائه دهنده خدمت جهت ارائه خدمت مورد نظر، در روزهای (۳-۵)، (۱۰-۱۵) و (۳۰-۴۵) پس از زایمان در منزل حاضر شده، پس از گرفتن شرح حال از مادر، معاینه بالینی نوزاد انجام شده و آموزش های لازم در مورد مراقبت از نوزاد ارائه خواهد شد. همچنین در صورت وجود مشکل، بسته به نوع آن درمان یا ارجاع صورت خواهد گرفت(۷ ص ۱۱۹، ۲۴، ۲۳، ۲۲) .

مراحل انجام ویزیت در منزل برای ارزیابی و مراقبت پیگیرانه پس از زایمان نوزاد:

اقدامات قبل از ارائه خدمت :

– اقدامات قبل از انجام ویزیت در منزل:

- گرفتن نام، نشانی و شماره تلفن خانواده (در صورت امکان کروکی منزل)
- تکمیل فرم مخصوص (تعیین هدف از ملاقات در منزل)
- به همراه داشتن وسایل ضروری (برای شستشوی دست ، معاینه فیزیکی و ...)
- به همراه داشتن جزوات یا پمفلت ها و سی دی های آموزشی
- پیش بینی موارد احتیاط و مخاطرات احتمالی و اورژانس
- به همراه داشتن شماره تلفن های اورژانس مانند تلفن پزشک نوزاد، پلیس، آتش نشانی، گروه نجات و ...
- گذاشتن برنامه و آدرس منزل فرد تحت ملاقات برای موسسه یا مقام مسئول
- همراه داشتن فرم رضایت در صورتی که از قبل (برای ملاقات در منزل) امضا نشده است
- در زدن و ایستادن در معرض دید ساکنین منزل
- معرفی خود با ذکر نام، شغل و مرکز محل خدمت
- جویا شدن فرد مورد هدف ملاقات

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

- ارزیابی محیط پیرامون نوزاد
- معرفی خود به افراد خانواده

– اقدامات حین خدمت :

- توضیح اهداف ملاقات
- تکمیل چک لیست (پیوست شماره ۱)
- نظارت بر نحوه شیردهی مادر
- آموزش نحوه شیردهی و رفع مشکلات احتمالی مادر در این زمینه
- آموزش مراقبت از نوزاد و روش های رفع سایر مشکلات مادر و نوزاد
- نظارت بر محل اقامت مادر (از نظر نور کافی، وضعیت بهداشتی و وضعیت اقتصادی)
- در صورت وجود هر گونه مشکل، تلاش در جهت رفع مشکل و انجام هر گونه اقدام لازم جهت درمان مشکلات موجود و در صورت لزوم ارجاع
- تصمیم گیری بر اساس مشکل موجود
- مرور برنامه مراقبتی با خانواده
- تعیین برنامه مراجعه بعدی و توضیح اقداماتی که در فاصله دو ملاقات باید توسط مادر یا اعضای خانواده انجام شود .
- کارت شناسایی و شماره تلفن خودتان را در اختیار خانواده بگذارید .

– اقدامات پس از خدمت :

- ثبت کلیه موارد از جمله نحوه انجام خدمت و تصمیم نهایی
  - برنامه ریزی برای مراجعه بعدی و اطلاع به مادر
- (۶صفحات ۱۰۴۷، ۱۰۴۸، ۱۰۵۱، ۱۰۶۰) و (۷ ص ۸۹-۸۵) و (۸ ص ۲۰۴-۲۰۳)

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

پ-استاندارد گزارش دهی

گزارش نهایی باید حداقل شامل موارد ذیل باشد:

• مشخصات هویتی

گزارش باید شامل مشخصات هویتی دریافت کننده خدمت (نام و نام خانوادگی، تاریخ تولد، سن داخل رحمی، نوع زایمان، جنس، وزن هنگام تولد نوزاد، فاصله تولد تا شروع تغذیه با شیر مادر و ...) و مشخصات فرد (نام و نام خانوادگی، مدرک و مقطع تحصیلی) و مرکز ارائه کننده خدمت (نام مرکز و آدرس و شماره تلفن آن) باشد.

• اطلاعات بالینی و پاراکلینیکی شامل:

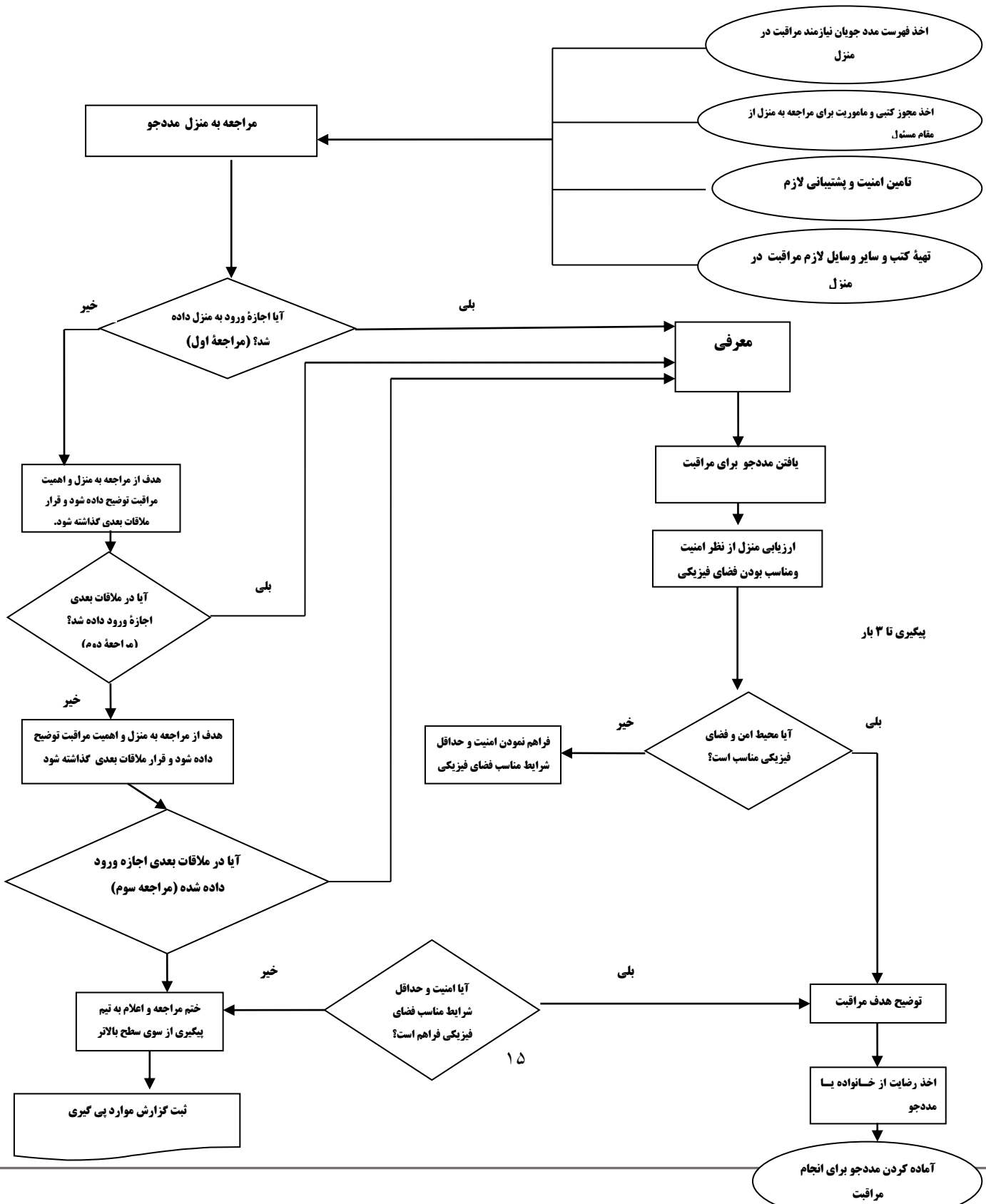
- اطلاعات مربوط به اقدامات تشخیصی و درمانی انجام شده و نتایج آنها
- آموزش ها و مراقبت های انجام شده جهت مادر و نوزاد
- نتایج کلیه آزمایشات و اقدامات پاراکلینیکی و مشاوره های انجام شده
- در صورتی که مددجو از گروه پرخطر باشد بایستی با ذکر دقیق مورد ثبت گردد.

معاونت درمان

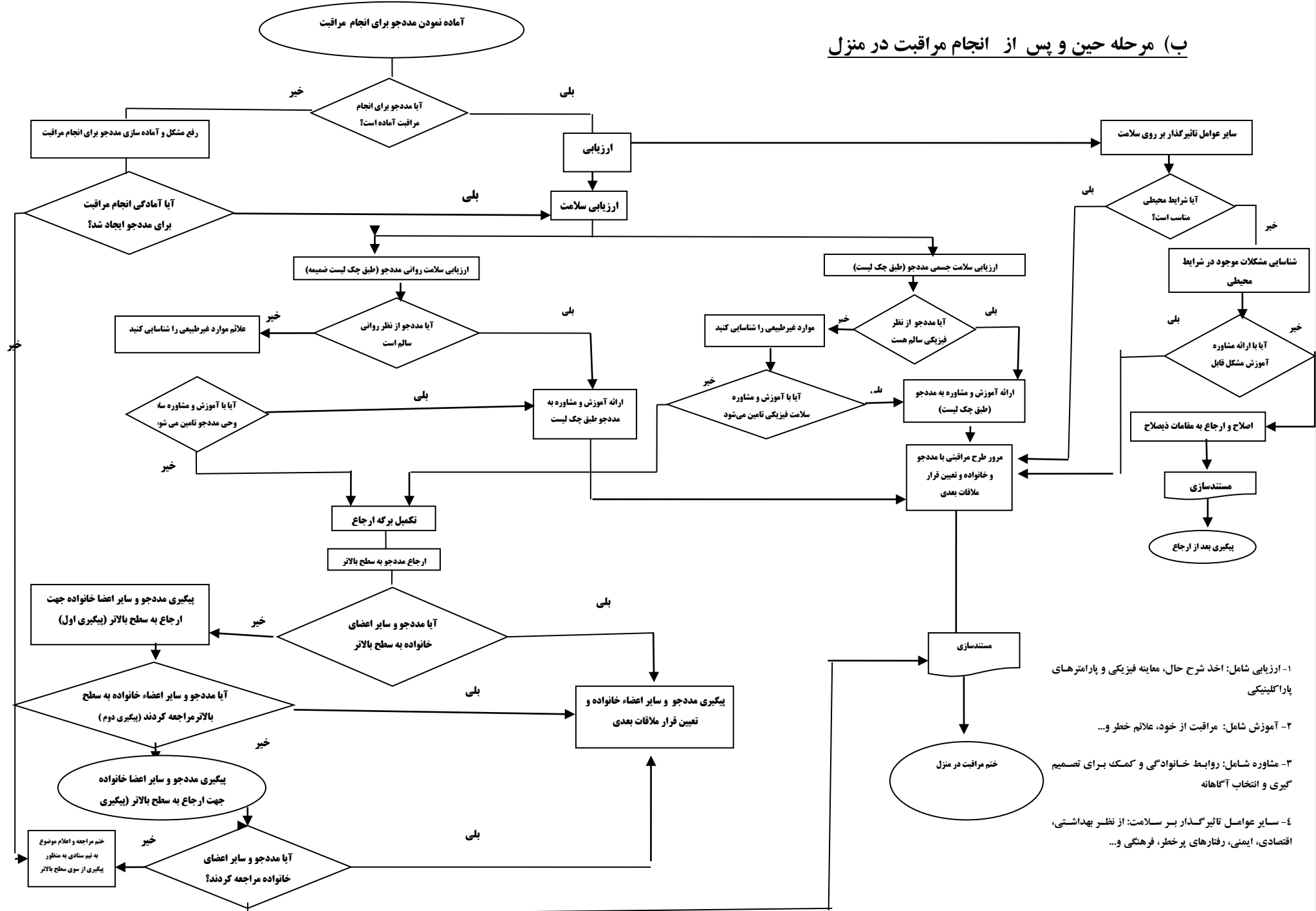
کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

ت- فرایند ارائه خدمت:

الف: مرحله قبل و مقدماتی ویزیت در منزل

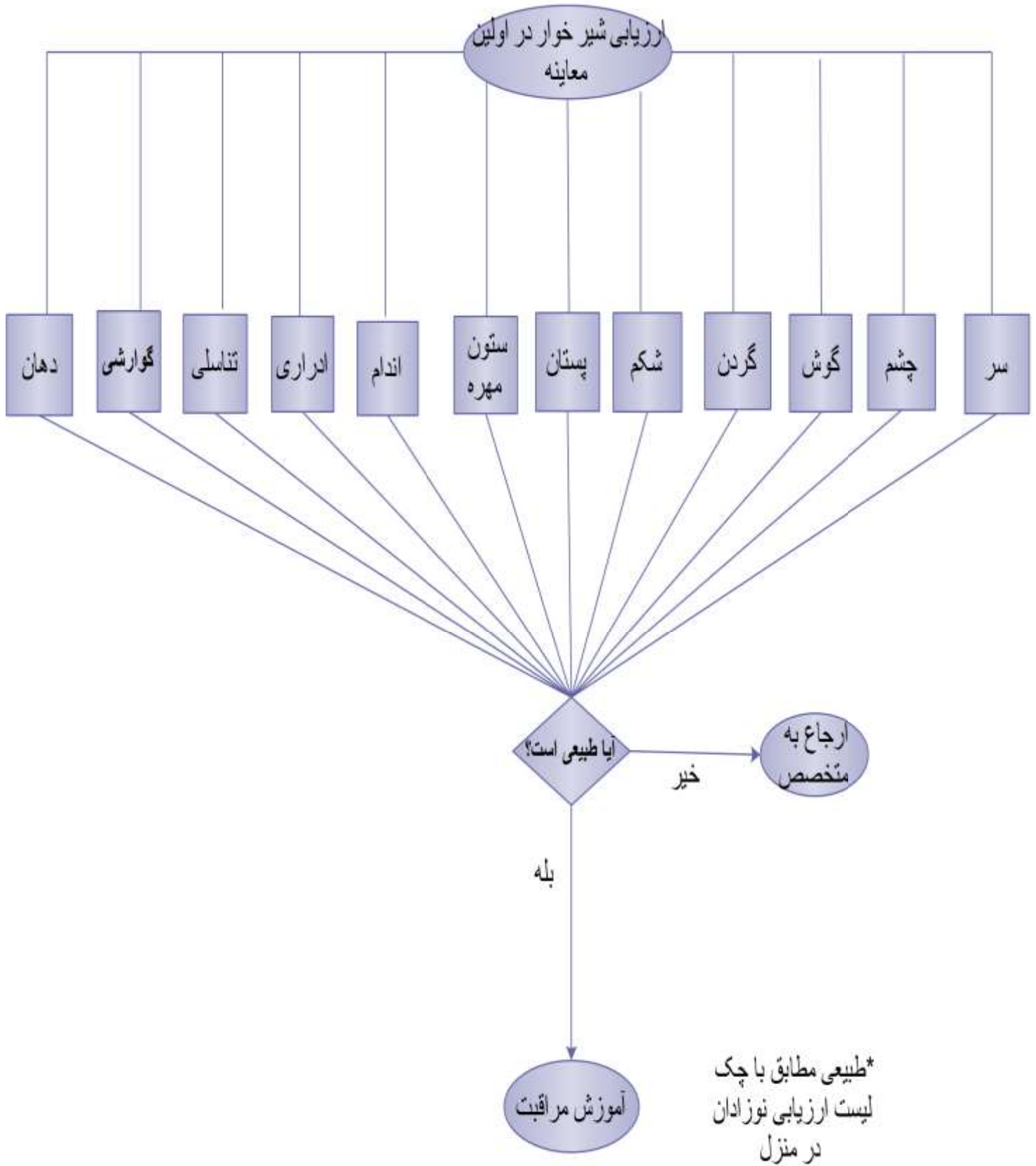
ب) مرحله حین و پس از انجام مراقبت در منزل

- ۱- ارزیابی شامل: اخذ شرح حال، معاینه فیزیکی و پارامترهای پاراکلینیکی
- ۲- آموزش شامل: مراقبت از خود، علائم خطر و...
- ۳- مشاوره شامل: روابط خانوادگی و کمک برای تصمیم گیری و انتخاب آسگاهانه
- ۴- سایر عوامل تاثیرگذار بر سلامت: از نظر بهداشتی، اقتصادی، ایمنی، رفتارهای پرخطر، فرهنگی و...

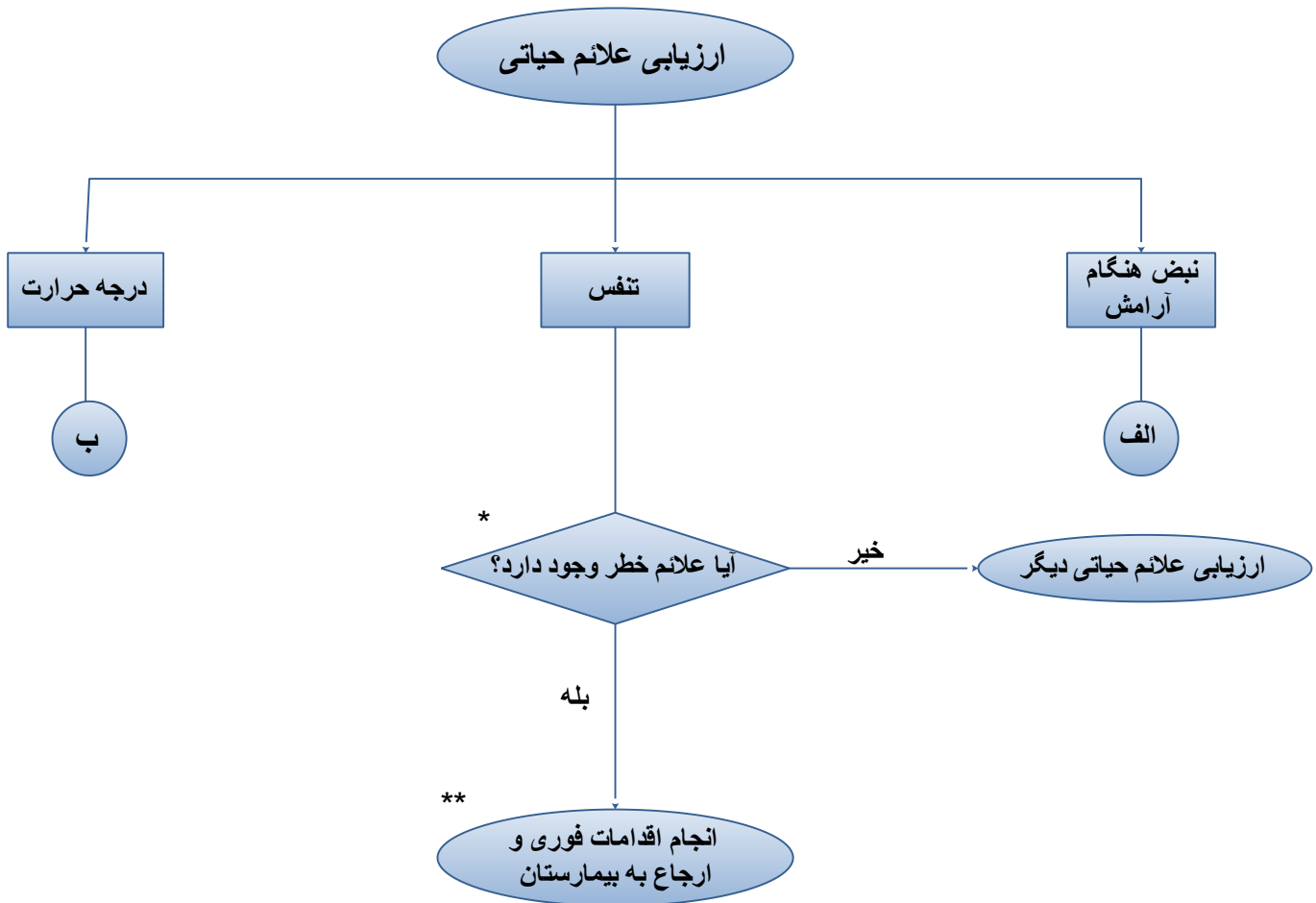

معاونت درمان

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

** اقدامات فوری :

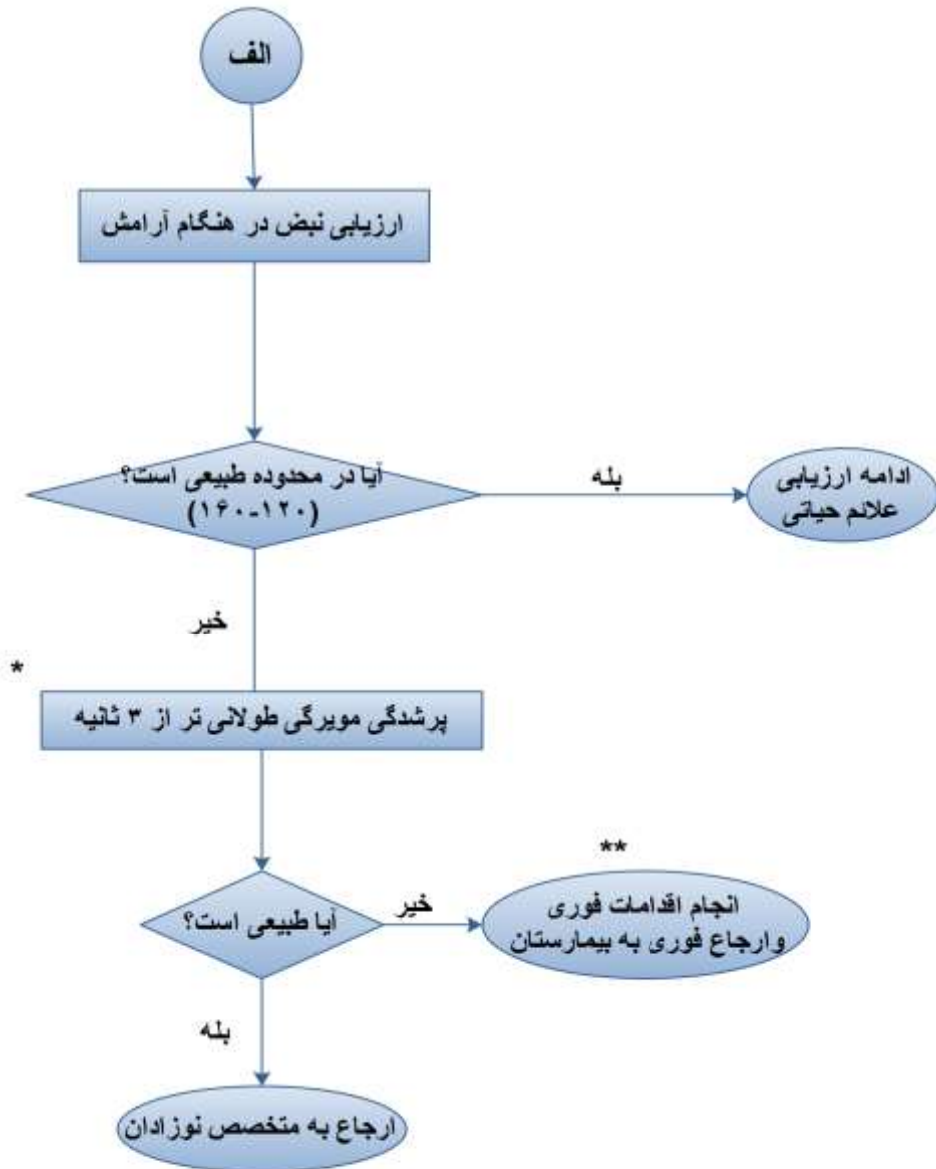
- نوزاد را گرم کنید
- راه هوایی را باز کنید
- در صورت عدم تنفس یا وقفه تنفس یا ضربان قلب کمتر از ۱۰۰ ضربه ، تهویه با فشار مثبت را آغاز کنید
- در صورت سیانوز مرکزی ، جریان آزاد اکسیژن بدهید

*علائم خطر:

- حرکت پره های بینی
- ناله کردن
- تعداد تنفس بیش از ۶۰ بار
- آپنه های بیش از ۱۰ ثانیه
- تو کشیده شدن قفسه سینه هنگام دم
- سیانوز مرکزی
- غیر قرینه بودن حرکات دو طرف قفسه سینه

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

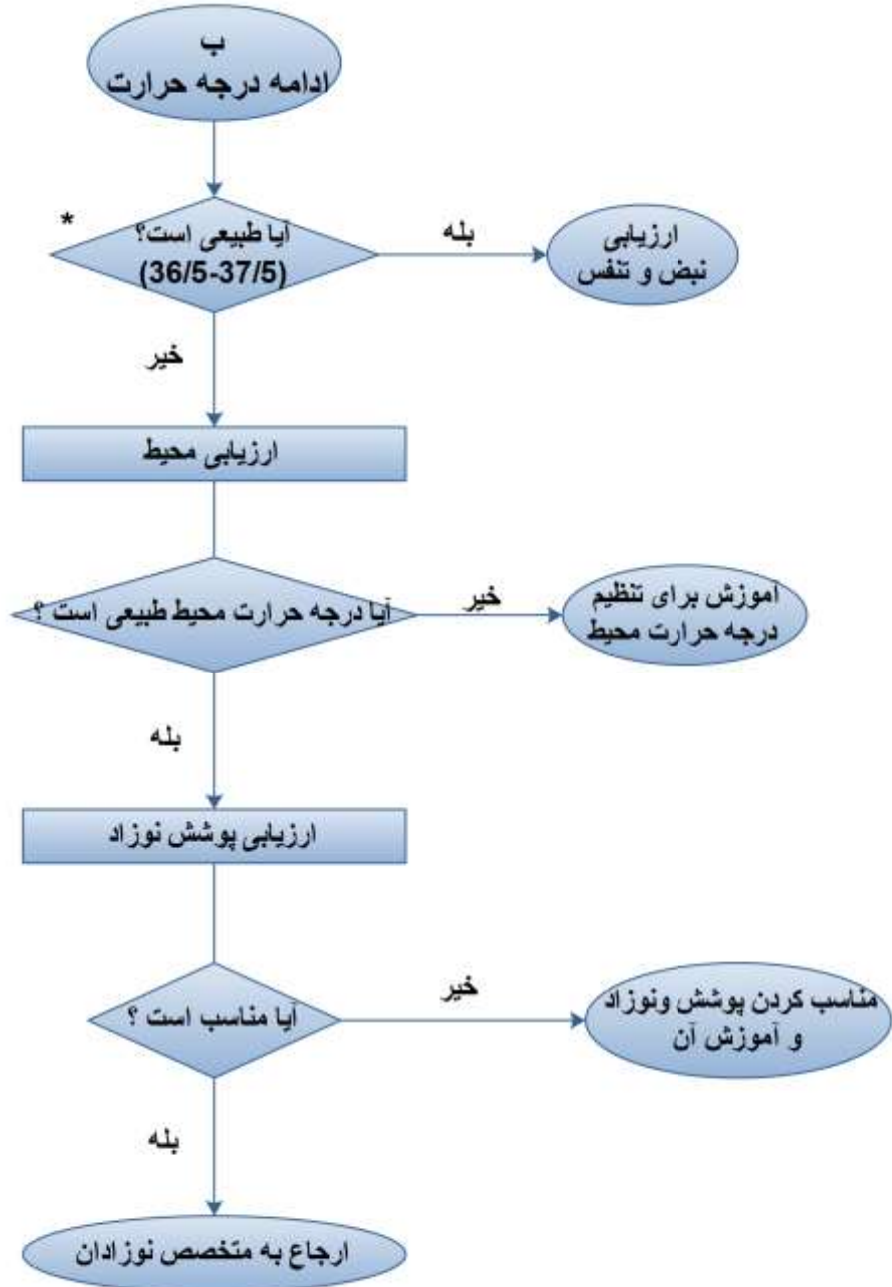

* زمان برگشت رنگ پوست به حالت نرمال پس از فشردن آن

**

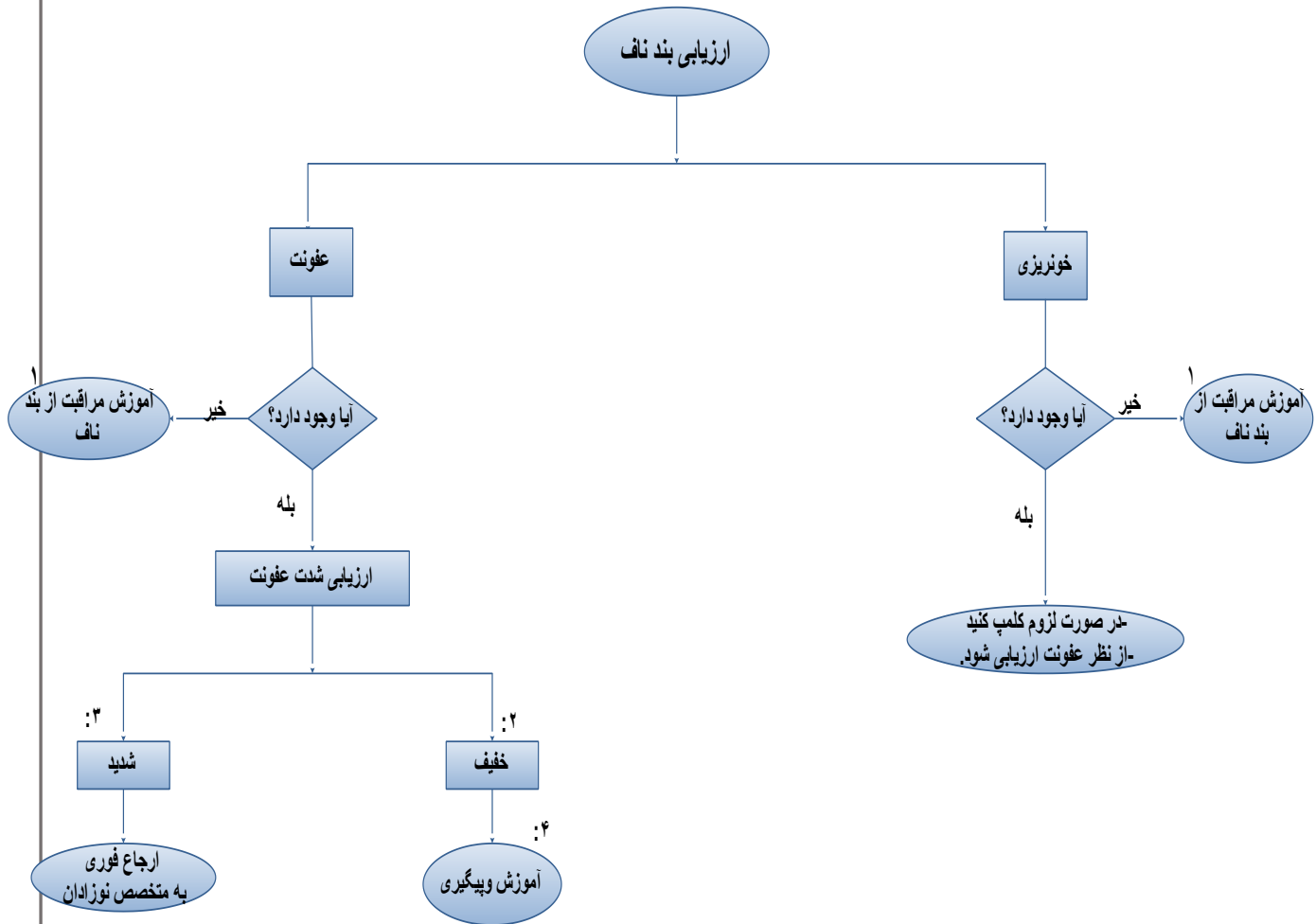
نوزاد را گرم کنید
به نوزاد اکسیژن بدهید
در صورت مشاهده خونریزی آن را متوقف کنید .

معاینه درمان

* درجه حرارت را از زیر بغل به مدت ۵ دقیقه ارزیابی کنید

معاونت درمان کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

:۱

- قبل و بعد از دست زدن به ناف دست ها را بشوید
- کهنه نوزاد را زیر بند ناف بپیچد
- اگر ناف آلوده شده با آب تمییز و صابون بشوید و با پارچه تمییز خشک کند
- شکم یا ناف را بانداژ نکند
- هیچ ماده یا دارویی روی ناف نگذارد. ۷:ص ۱۱۹

۲: قرمزی اطراف ناف با گستردگی کمتر از ۱ سانتی متر به پوست شکم

۳: قرمزی اطراف ناف با گستردگی بیش از ۱ سانتی متر به اطراف شکم یا ترشحات چرکی فراوان

:۴

- با هر بار تعویض کهنه بند ناف را با آب و صابون بشوید
  - در صورت عدم بهبودی ۲ روز بعد مراجعه کند.
- رفرانس ۹

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه

مشاوره شیر دهی در مورد تغذیه با شیر مادر

توضیح در مورد مزایای تغذیه با شیر مادر

آموزش نحوه تغذیه با شیر مادر

مشاوره و ارزیابی یک وعده تغذیه با شیر مادر

مشاهده وضعیت شیر خوار

مشاهده وضعیت مادر

ارزیابی مکیدن شیر خوار

ارزیابی نحوه گرفتن پستان

وضعیت در آغوش گرفتن نوزاد

سلامت پستان

سلامت عمومی

طبق فلوجارت ارزیابی تغذیه با شیر مادر

ارزیابی موارد دیگر

ارزیابی موارد دیگر

بررسی، آموزش و مشاوره مطابق با فلوجارت شیر دهی

ارزیابی بقیه موارد

آموزش و مشاوره مطابق با رفرنس ۱۰ ص ۲۴-۲۸

آموزش و مشاوره مطابق با رفرنس ۱۰ صفحات ۴۴-۴۸

ارجاع

شناسایی مشکل

مشاوره و آموزش مطابق رفرنس ۱۰ ص ۳۵-۳۷

بله

بله

بله

بله

خیر

خیر

خیر

خیر

بله

بله

بله

خیر

خیر

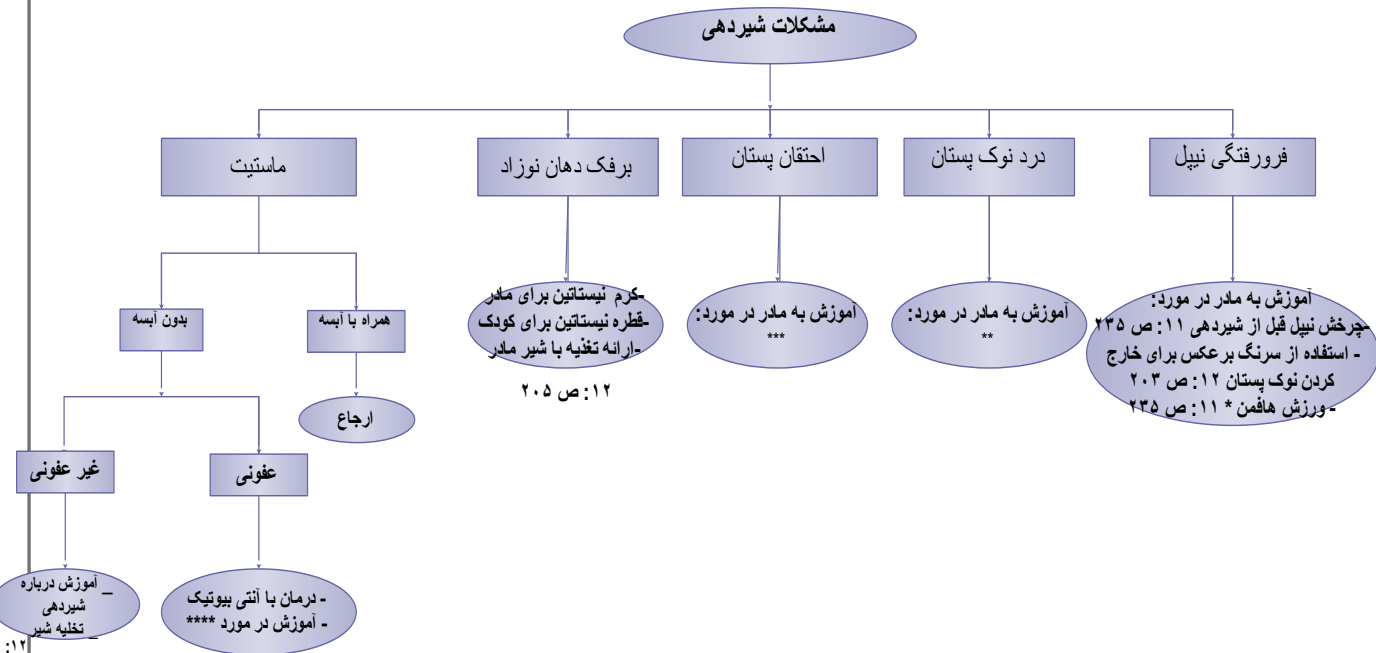
۱

معاونت درمان کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

۱: ظاهراً بیمار نیست- آرام و راحت است -ارتباط عاطفی بین مادر و نوزاد وجود دارد

معاونت درمان کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

* ورزش هافمن *Haffman's exercise*: جهت ایجاد کشش در بافت پستان، انگشت ها روی آرنج قرار گرفته و بخشی از آن را به سمت جلو می کشد.

** - تغییر پوزیشن شیردهی به طور متناوب

- توضیح نحوه خارج کردن صحیح نوک پستان از دهان کودک

- آموزش مراقبت صحیح از نوک پستان - تجویز مسکن در صورت لزوم ۱۳: ص ۵۱۱

- مالیدن مقداری از شیر پستان در هر بار تغذیه به نوک پستان

- تعویض دستمال های روی پستان به محض خیس شدن ۱۲: ص ۱۹۸

*** - شیردهی مکرر و نامحدود

- دوشیدن شیر قبل از هر بار شیردهی

- تصحیح پوزیشن شیرخوار

- استفاده از کیف آب گرم قبل از شیردهی به مدت ۲۰ دقیقه

- استفاده از کیف آب سرد بعد از شیردهی به مدت ۲۰ دقیقه

- شیردهی در پوزیشن های مختلف

- گذاشتن برگ کلم سرد شده مابین شیردهی ۱۲: ص ۲۰۶

**** - شیردهی مکرر

- شیردهی در وضعیت های مختلف

- استفاده از کیف آب گرم قبل از شیردهی و کیف آب سرد بعد از شیردهی

- تجویز مسکن در صورت نیاز

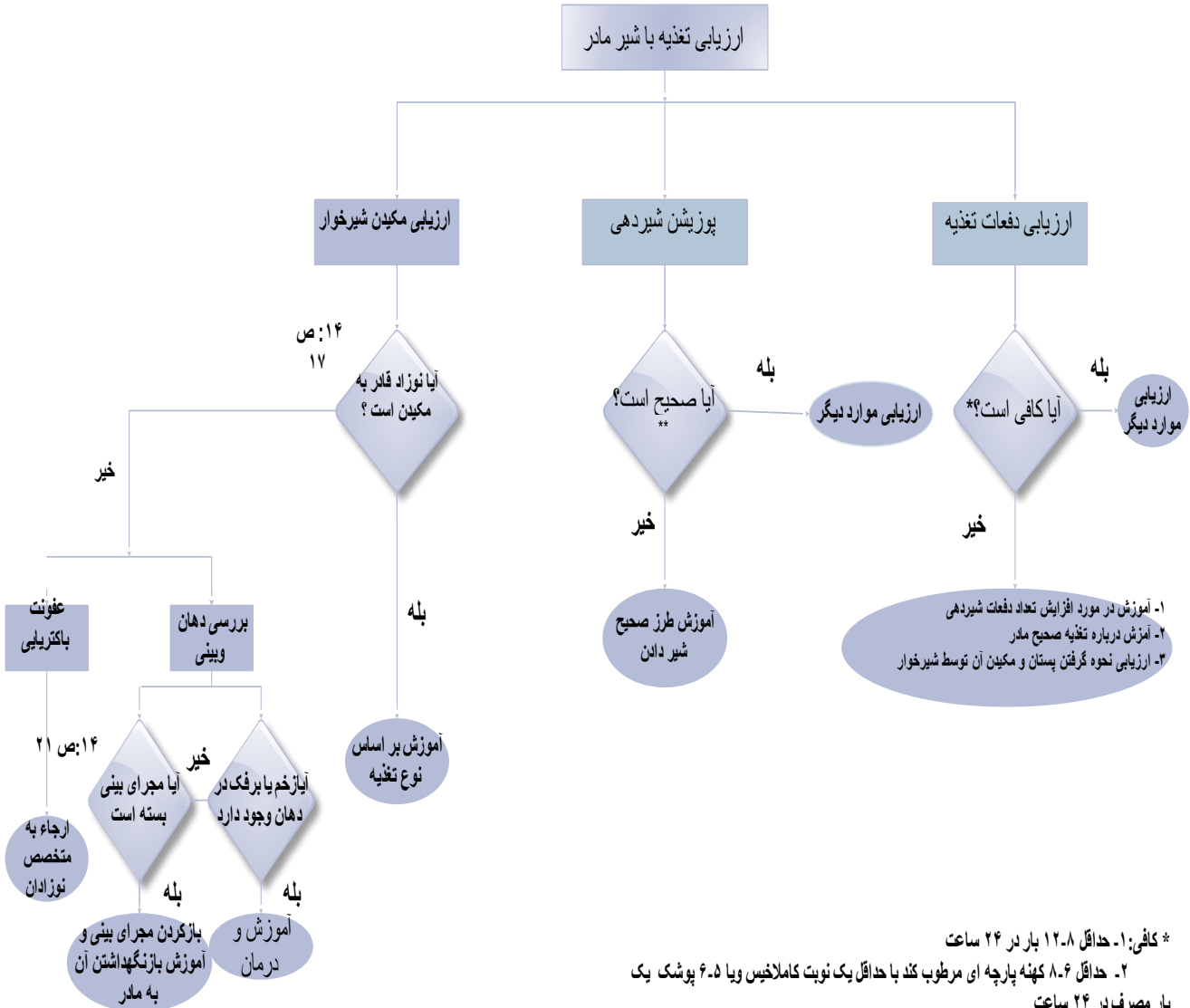
- بهبود رژیم غذایی مادر ۱۲: ص ۲۱۱ و ۲۱۲

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

ارزیابی تغذیه با شیر مادر

- * کافی: ۱- حداقل ۱۲-۸ بار در ۲۴ ساعت
۲- حداقل ۸-۶ کهنه پارچه ای مرطوب کند با حداقل یک نوبت کاملاً خیس و یا ۵-۶ پوشک یک بار مصرف در ۲۴ ساعت
۳- تعداد ۵-۲ بار دفع مدفوع در روز
۴- وزن گیری نوزاد کافی باشد: ۶ص: ۱۳۹ و ۱۴ص: ۲۰
** صحیح: ۱- چانه پستان چسبیده است
۲- نوک و قسمت زیادی از هاله در دهان شیرخوار است
۳- لب پایین به بیرون برگشته است
۴- بدن شیرخوار نزدیک به بدن مادر و روبروی آن قرار گرفته است: ۶ص: ۱۶۸ و ۱۶۹ص

معاونت درمان

کار گروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

مشاوره شیر دهی در مورد تغذیه با شیر خشک

توضیح در مورد مزایای تغذیه با شیر مادر

توصیه به جایگزین کردن شیر مادر و یا تغذیه توأم با شیر مادر

آموزش در مورد نحوه آماده کردن شیر خشک

آموزش در مورد نحوه تغذیه شیر خوار با شیر خشک

ارزیابی یک وعده تغذیه شیر خوار با شیر خشک

مشاهده وضعیت بغل کردن شیر خوار

آموزش تغذیه با شیر خشک مشابه
با روش تغذیه با شیر مادر

ارزیابی موارد بعدی

مشاهده وضعیت آماده سازی شیر

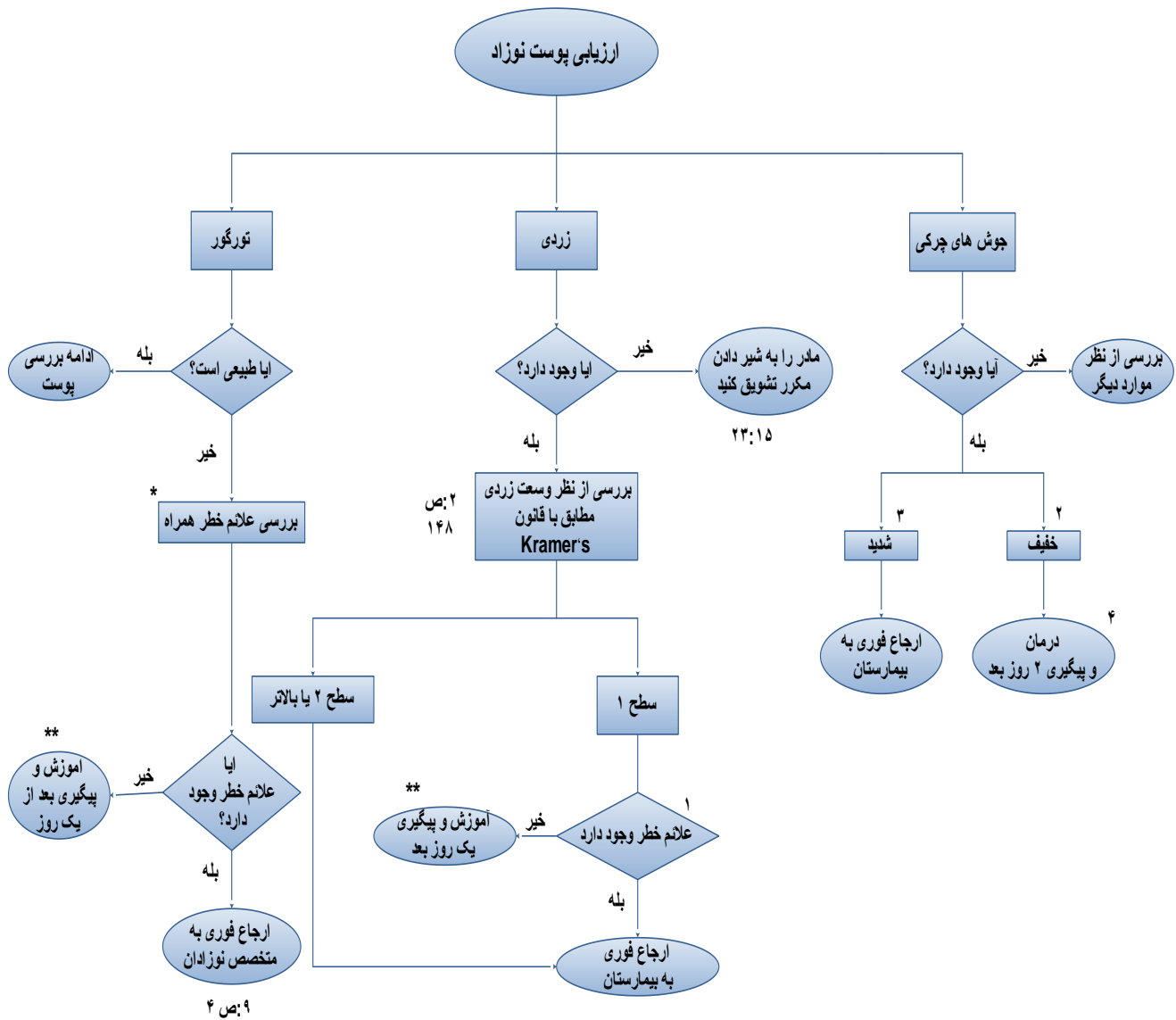
آیا صحیح است؟

بله

خیر

آموزش و مشاوره طبق رفرانس
۱۰ صفحات ۱۳۴-۱۳۶-۱۴۰

معاونت درمان کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

۱: علائم خطر زردی

- (RH)مادر منفی و

(RH) نوزاد مثبت باشد

- گروه خون مادر O و نوزاد A یا B یا AB باشد

- سابقه زردی خطرناک در فرزندان قبلی

- سن حاملگی کمتر از ۳۷ هفته

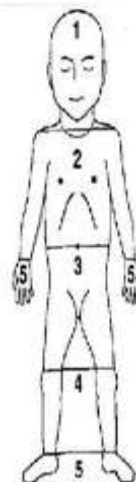
- وزن هنگام تولد کمتر از ۲۵۰۰ گرم

ص: ۲۳
۱۵

۲: وجود جوش های چرکی معهود (کمتر از ۱۰ تا)

۳: وجود جوش های چرکی منتشر (بیش از ۱۰ عدد) یا
تاول های بزرگ چرکی

۴: استفاده از بتلین یا پماد پوستی تتراسایکلین یا
موپیروسین حداقل ۳ بار در روز
استحمام روزانه با آب و صابون

*علائم خطر

- فرورفتگی چشم

- بی حالی یا کاهش سطح هوشیاری

- اسهال

- بی قراری و تحریک پذیری

ص: ۹
۱۹

**آموزش در مورد:

- بررسی نوزاد توسط مادر

- شیردهی بیشتر

ص: ۹ و ۱۶
۴

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

ث- افراد صاحب صلاحیت و استانداردهای تجویز

افراد صاحب صلاحیت جهت تجویز:

- ماما: کارشناس، کارشناس ارشد و دکترای بهداشت باروری
- پزشکان عمومی و متخصصین اطفال

این افراد باید تحصیلات مامایی و پزشکی را برابر مقررات در مراکز آموزش داخلی و خارجی به پایان رسانیده و موفق به اخذ مدرک تحصیلی از مراکز معتبر مورد تایید وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی شده باشند.

ج- ویژگی های ارائه کننده اصلی صاحب صلاحیت

ماما: کارشناس، کارشناسی ارشد و دکترای

این افراد باید تحصیلات مامایی را برابر مقررات در مراکز آموزش داخلی و خارجی به پایان رسانیده و موفق به اخذ مدرک تحصیلی از مراکز معتبر مورد تایید وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی شده باشند (۱۸).

چ-عنوان و سطح تخصص های سایر اعضای تیم ارائه کننده

ندارد

ح-استاندارد های فضای فیزیکی و مکان ارائه خدمت

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

مکان های مجاز ارائه :

محل سکونت خانواده

خ-تجهیزات پزشکی سرمایه ای و زمان کاربری

عنوان تجهیزات	تعداد خدمات	متوسط زمان کاربری در واحد زمان به ازای هر خدمت
ترمومتر	یک	۵ دقیقه
ثانیه شمار	یک	۵ دقیقه
چراغ قوه	یک	۲
سانتیمتر	یک	۵
ترازو	یک	۲
آمبویگ نوزاد	یک	حداکثر ۲۰ دقیقه
کپسول اکسیژن	یک	حداکثر ۲۰ دقیقه

د-داروها، مواد و لوازم مصرفی پزشکی مورد نیاز

میزان مصرف (تعداد یا نسبت)	اقلام مصرفی مورد نیاز
۱	شان یکبار مصرف
۱	پوار نوزاد یکبار مصرف
۱۰	گاز استریل
یک بسته کوچک	پنبه
یک شیشه کوچک	بتادین
یک شیشه کوچک	الکل
۲	کلامپ بند ناف
آیدا	نرمال سالین
آیدا	قطره استامینوفن
به ازای هر نوزاد یک عدد	فرم های کاغذی (برگه های ارجاع- سر نسخه و برگه ثبت مراقبت..)
به ازای هر ۱۰ نوزاد یک عدد	لوازم تحریر (خودکار- ماژیک..)

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

ذ- عنوان خدمات درمانی و تشخیص طبی و تصویری جهت ارائه هر واحد خدمت:

ردیف	عنوان خدمت پاراکلینیکی	تخصص صاحب صلاحیت جهت تجویز	شناسه فنی خدمت	تعداد مورد نیاز	قبل، حین و یا بعد از ارائه خدمت (با ذکر بستری و یا سرپایی بودن)
۱	خدمات آزمایشگاهی شامل گروه خون و Rh ، ارزیابی میزان بیلی روبین، کشت از ترشحات غیر طبیعی، کشت شیر مادر	ماما کارشناس کارشناس ارشد و دکترای بهداشت باروری		حداقل یکبار در صورت نیاز	حین یا بعد از خدمت / سرپایی

ر- ملاقات یا مشاوره های لازم جهت هر واحد خدمت

ردیف	نوع ملاقات / مشاوره تخصصی مورد نیاز	تعداد	سرپایی / بستری
۱	ملاقات نوزاد	۳-۵	سرپایی

ز- اندیکاسیون های دقیق جهت تجویز خدمت

برای اینکه ویزیت مادر و نوزاد در منزل همزمان صورت بگیرد:

- بهتر است ویزیت نوزاد در منزل برای ارزیابی و پیگیری مراقبت پس از زایمان در سه نوبت، در روزهای ۳-۵، ۱۵-۱۰ و ۴۵-۳۰ پس از زایمان صورت گیرد. البته اولین ملاقات در فاصله روزهای اول تا هفتم، دومین ملاقات در فاصله روزهای هشتم تا بیست و هشتم و سومین ملاقات در فاصله روزهای بیست و نه تا شصت پس از زایمان می تواند انجام شود. (۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵)
- در صورت نیاز به مراقبت ویژه و یا تمایل و تماس گیرنده خدمت

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

ژ- دامنه نتایج مورد انتظار در صورت رعایت اندیکاسیون های مذکور

• نکات مثبت :

- کاهش نابرابری های سلامت و مراقبت فعال
- ارتقاء سلامت جسمانی، عاطفی و تکاملی نوزاد (نوزاد کمتر در معرض آلودگی محیطی قرار می گیرد، آرامش بیشتر والدین، رفت و آمد کمتر، انسجام بیشتر خانواده و...)
- پیشگیری از بروز مشکلات نوزاد
- کاهش مداخلات غیر ضروری
- بهبود ارتباط عاطفی بین مادر و نوزاد
- ایجاد و افزایش انگیزه در مادر جهت شیردهی و تداوم آن
- کاهش هزینه های پر هزینه رفت و آمد، بیمارستان، و اقلاف زمان
- تقویت ارتباط عاطفی اعضای خانواده و نوزاد در محیط طبیعی
- کفایت مراقبت های قابل بررسی در منزل (محیط فیزیکی، بهداشت، ...)
- آموزش به خانواده در محیط امن خانه (۱۴ ص ۵۲) و (۱۵ ص ۲).

• نکات منفی :

نکات منفی وجود ندارد

س) کنترل اندیکاسیون های دقیق خدمت

موارد کنترل اندیکاسیون :

کنترل اندیکاسیون ندارد.

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

ص-مدت زمان ارائه خدمت:

۶۰ دقیقه شامل:

شرح حال: ۵ دقیقه

معاینه نوزاد: ۱۰ دقیقه

آموزش: ۲۰ دقیقه

نظارت بر شیردهی: ۱۵ دقیقه

ثبت اقدامات: ۱۰ دقیقه

ص- مدت اقامت استاندارد در بخشهای مختلف بستری جهت ارائه هر بار خدمت مربوطه

جهت ارائه خدمت، نیاز به بستری مددجو نیست.

ض- حقوق اختصاصی بیماران

- باید کلیه مراحل ارائه خدمت مذکور دارای کیفیت مناسب بوده و خدمت توسط افراد دارای صلاحیت علمی و عملی انجام گردد.
- در صورت لزوم باید مراجع به متخصص مربوطه ارجاع داده شود.
- باید اصول پیشگیری و کنترل عفونت، براساس استانداردهای اعلام شده توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی انجام گردد.
- باید عقاید و آداب و رسوم مراجع، محترم شمرده شود.
- باید ملاحظات اخلاقی رعایت گردیده و حقوق بیمار از جمله احترام به کرامت انسانی و ارائه توضیحات به بیمار در مورد فرایند مراقبت، انتخاب آگاهانه، رعایت محرمانگی و رازپوشی محترم شمرده شود.
- گزارش معاینات و نتایج آزمایشات و سونوگرافی ها باید بر اساس استانداردهای تعیین شده در پرونده مددجو ثبت گردد.
- باید ۴۸ ساعت قبل از بازدید از منزل، به مددجو اطلاع داده شود.

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

ط – مقایسه خدمات جایگزین موجود در کشور

مقایسه تحلیلی خدمت مورد بررسی نسبت به خدمات جایگزین (مبتنی بر شواهد) :

خدمات جایگزین	میزان دقت نسبت به خدمت مورد بررسی	میزان اثربخشی نسبت به خدمت مورد بررسی	میزان ایمنی نسبت به خدمت مورد بررسی	میزان هزینه – اثر بخشی نسبت به خدمت مربوطه (در صورت امکان)	سهولت (راحتی) برای بیماران نسبت به خدمت مربوطه
ارائه خدمت درمانگاه	تفاوتی ندارد.	کمتر است	کمتر است.	از مطلوبیت کمتری برخوردار است .	از سهولت کمتری برخوردار است .
ارائه خدمت مطب	تفاوتی ندارد.	تفاوتی ندارد.	کمتر است.	از مطلوبیت کمتری برخوردار است .	از سهولت کمتری برخوردار است .

در نهایت ، اولویت خدمت با توجه به سایر جایگزین ها چگونه می باشد ؟ (با ذکر مزایا و معایب مذکور از دیدگاه

بیماران (End User) و دیدگاه حاکمیتی نظام سلامت) :

از دیدگاه نظام حاکمیتی :

گرچه طبق نتایج تحقیقات ویزیت در منزل شاید برای هر مددجو مقرون به صرفه نباشد ، اما در کل هزینه اثربخشی است. با توجه به این که در اهداف توسعه هزاره به ویژه در ارتباط با کاهش مرگ و میر مادران و کودکان ، ارتقا سلامت مادران ، ارتقاء کیفیت و امید به زندگی سالم و دستیابی جامعه به سلامت باروری، اشاره شده است و همچنین مطابق با ابلاغ سیاست های کلی برنامه پنجم توسعه در چارچوب سند چشم انداز بیست ساله و مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی (بیوست شماره ۲) ، در ارتباط با سیاست ها و راهبردهای ارتقای سلامت زنان با تاکید بر رویکرد انسان سالم و سلامت همه جانبه و گسترش عدالت اجتماعی با توسعه نظام های پیشگیری از آسیب های فردی و اجتماعی، ارائه خدمات مرتبط با سلامتی از جمله ویزیت در منزل به ویژه برای گروه های آسیب پذیر و پرخطر در راستای تحقق عدالت اجتماعی و ارتقاء سلامت و توانمند سازی جامعه، می تواند مؤثر باشد.

لذا بهتر آن است که جهت استفاده مطلوب از منابع موجود ، با توجه به مکان جغرافیایی، شرایط و نیازهای بهداشتی هر منطقه، ضرورت فراهم آوردن خدمات مربوط به مراقبت در منزل تعیین گردیده و اقدامات لازم طراحی گردد .

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

از دیدگاه مددجویان :

ارائه خدماتی نظیر ملاقات و مراقبت در منزل به لحاظ سهولت دسترسی به این خدمات (حداقل در مورد گروه های آسیب پذیر که محدودیت دسترسی به خدمات مرتبط با سلامتی را دارند مانند ساکنین حاشیه شهرها یا ...) در راستای تحقق هدف عدالت اجتماعی ضروری به نظر می رسد .

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

پیوست شماره ۱: چک لیست ارزیابی نوزاد در منزل

موارد غیر طبیعی و اقدامات انجام شده	موارد طبیعی
	<p>علائم حیاتی:</p> <p>درجه حرارت (۳۶/۵-۳۷/۵) ☐</p> <p>نبض (در دقیقه ۱۲۰-۱۶۰) ☐</p> <p>تنفس: (۶۰-۳۰ در دقیقه ☐، منظم، همراه با حرکت متقارن قفسه سینه ☐)</p> <p>۱۳: ص ۴۷۶</p>
	<p>اندازه گیری ها:</p> <p>دور سر: در حد منحنی طبیعی ☐</p> <p>وزن: در حد منحنی طبیعی ☐</p> <p>قد: در حد منحنی طبیعی ☐</p> <p>دور سینه: ۳۰-۳۳ ☐</p> <p>۱۳: ص ۴۸۳</p>
	<p>پوست:</p> <p>گرم ☐، نورگور طبیعی ☐، صورتی رنگ ☐، لکه های مغولی ☐، تغییر رنگ دلقکی ☐، اریتانوکسیکوم ☐، میلیا ☐، لانوگو ☐</p> <p>۱۳: ص ۴۸۶-۴۸۴</p>
	<p>سر:</p> <p>بدون وجود توده ☐، عدم برآمدگی یا فرورفتگی فونتانل ها ☐ ۱۱: ص ۱۹۲</p> <p>فونتانل خلفی: ۱-۵/۰ cm ☐ ۱: ص ۴۸۷</p> <p>فونتانل قدامی: ۱-۳ cm ☐</p> <p>۱: ص ۱۹</p>

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

	<p>صورت:</p> <p>تقارن در هنگام گریه ☐</p> <p>سوراخ بینی: متقارن و باز ☐ ۲:ص ۳۳</p> <p>چشم:</p> <p>عدم اشک ریزی ☐، قطر قرینه کمتر از ۱ cm ☐، زرد نبودن اسکلرا ☐، عدم ترشحات چرکی ☐، عکس العمل مردمک نسبت به نور ☐، دنبال کردن اشیاء تا ۱۸۰ درجه به صورت افقی و تا ۳۰ درجه به صورت عمودی ☐ ۱:ص ۲۰ و ۱۹:ص ۴۸۵</p> <p>دهان:</p> <p>عدم وجود شکاف کام و لب شکری ☐، مرواریدهای اپستاین ☐</p> <p>کوتاه نبودن فرنولوم ☐، بزرگ نبودن زبان ☐</p> <p>۶:ص ۸۲۹</p> <p>گوش:</p> <p>محل طبیعی ☐، شنوایی نرمال ☐</p> <p>عدم وجود زائده یا مجرا در جلوی گوش ☐</p> <p>۶:ص ۸۲۹</p>
	<p>گردن:</p> <p>بدون پرده ☐، توانایی در کنترل سر به طور مختصر بدون حمایت ☐</p> <p>حرکت راحت ☐</p> <p>۱۳:ص ۴۸۹</p>
	<p>پستان:</p> <p>پهن ☐، متقارن ☐، فاصله ۸ cm ☐، ترشح یا برجسته بودن احتمالی ☐</p> <p>۶:ص ۸۳۰</p>
	<p>شکم:</p> <p>گرد و کمی برجسته ☐، عدم وجود سیانوز ☐</p> <p>۶:ص ۸۳۰</p>
	<p>بند ناف:</p> <p>عدم قرمزی یا وجود ترشح اطراف بند ناف ☐، افتادن بندناف ۳-۱ هفته بعد از تولد ☐</p> <p>۲:ص ۳۵</p>
	<p>ستون مهره ها:</p> <p>عدم وجود گودی ☐، توده و توده ای پوشیده با مو ☐</p>

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

	۱۱: ص ۱۹۸
	<p>دستگاه تناسلی:</p> <p>دختر: ترشح خونی یا موکوسی ☐، بزرگ نبودن کلیتوریس ☐، عدم وجود التهاب، قرمزی ☐، طبیعی بودن محل مه آ (سوراخ مجرای ادرار) ☐</p> <p>۶: ص ۸۳۲</p> <p>پسر: وجود بیضه داخل اسکروتوم ☐، هیدروسل ☐، طبیعی بودن محل مه آ (سوراخ مجرای ادرار) ☐، نرمال بودن اندازه بیضه (۲-۱/۵ cm) ☐</p> <p>[در صورت بزرگتر بودن از نظر تومور و در صورت کوچک بودن از نظر سندرم کلاین فیلتر یا هایپرپلازی آدرنال بررسی شود]</p> <p>محل ختنه: عدم خونریزی ☐، عدم عفونت و التهاب ☐ ۶: ص ۸۵۲</p>
	<p>اندام ها:</p> <p>متقارن بودن ☐، مساوی بودن اندازه اندامها ☐، طبیعی بودن تعداد انگشتان دست ☐، طبیعی بودن تعداد انگشتان پا ☐، طبیعی بودن خطوط کف دست ☐، طبیعی بودن حالت پاها ☐، طبیعی بودن ریفلکس ارتولانی و بارلو ☐.</p> <p>۶: ص ۸۱۸ و ۸۱۷ و ۸۳۴</p>
	<p>دستگاه ادراری گوارشی:</p> <p>وجود دفع در ۴۸ ساعت اول ☐، ادرار کردن از روز ۲ به بعد ۲۵-۵ بار در روز ☐ ۱۹: ص ۵۰۹</p>
	<p>وضعیت واکسیناسیون:</p> <p>مطابق با جدول واکسیناسیون ☐</p>
	<p>مکمل ویتامین:</p> <p>مصرف مکمل مطابق با جدول ☐</p>
	<p>تکامل:</p> <p>توجه به صورت ☐، توجه به صدای زنگ ☐</p>
	<p>آگاهی از مراقبت از نوزاد:</p> <p>پوست ناخن تعویض کهنه مراقبت از بندناف حمام لباس تغذیه الگوی دفع الگوی خواب تخت ایمن و سالم</p>

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

	علائم بیماری تطابق با دیگر فرزندان
	تاریخ ملاقات: نام و نام خانوادگی و مهر ملاقات کننده:

پیوست شماره ۲ :

مشخصات جامعه سالم ایرانی در سند چشم انداز بیست ساله:

در چشم انداز بیست ساله، مشخصات جامعه سالم ایرانی چنین توصیف شده است:

برخوردار از سلامت، رفاه، امنیت غذایی، تامین اجتماعی، فرصت های برابر، توزیع مناسب درآمد، نهاد مستحکم خانواده، به دور از فقر، فساد، تبعیض و بهره مند از محیط زیست مطلوب. در این بخش از چشم انداز بیست ساله بر ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی که منجر به سلامت می شوند، تاکید گردیده است. اگرچه به مقوله سلامت در این سند مهم راهبردی به طور مستقیم نیز اشاره شده است، به جرات می توان گفت: دستیابی به سایر اهداف و ویژگی هایی که جامعه تصویر شده در این سند خواهد داشت، بدون توجه به مقوله سلامت (بهداشت و درمان) میسر نخواهد بود. پیشرفت و توسعه، فرایندی است که طی آن باورهای فرهنگی، نهادهای اجتماعی، نهادهای اقتصادی و نهادهای سیاسی به صورت بنیادین متناسب با ظرفیت های شناخته شده جدید، متحول می شوند و طی این فرآیند سطح رفاه جامعه ارتقا می یابد. بدون تردید ارتقا شاخص های کیفیت زندگی را می توان هدف غایی هر برنامه توسعه اقتصادی و اجتماعی دانست.

نگاهی به اهداف هزاره سوم:

اهداف توسعه هزاره که در بزرگترین نشست سران کشورها در طول تاریخ در سال ۲۰۰۰ به تصویب رسید، به خوبی گویای این مطلب است که توسعه پایدار و همه جانبه برای همه جهان بدون تامین سلامت، ممکن نخواهد بود. در اعلامیه هزاره سوم، سازمان ملل متحد، کشورهای مختلف جهان، چه غنی و چه فقیر را متعهد کرده است که هر چه در توان دارند برای ریشه کن کردن فقر، ارتقای کرامت انسانی، عدالت، صلح، مردم سالاری و ثبات زیست محیطی انجام دهند (۲۰). اهداف توسعه هزاره که از آن اعلامیه نشأت گرفته اند، هشت هدف هستند که چهار هدف آن به طور مستقیم و دو هدف به طور غیر مستقیم به سلامت مربوط هستند و دو هدف باقیمانده نیز در نتیجه رسیدن به شش هدف قبل حاصل خواهد شد.

– چهار هدف اول عبارتند از:

ارتقای سلامت مادران

کاهش مرگ و میر کودکان زیر ۵ سال

مبارزه با HIV/AIDS

ارتقای توانمندسازی زنان و برابری جنسیتی

– دو هدف که غیر مستقیم به مقوله سلامت مربوط هستند عبارتند از:

دسترسی همگانی به آموزش ابتدایی

ریشه کن کردن گرسنگی و فقر مطلق

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

– دو هدف که نتیجه دستیابی به شش هدف قبلی است، عبارتند از:

ایجاد همکاری جهانی برای توسعه

تضمین پایدار زیست محیطی

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

فرم خلاصه شواهد و مستندات مربوط به تدوین شناسنامه خدمات

عنوان علمی خدمت و کد بین المللی: ویزیت در منزل برای ارزیابی و پیگیری مراقبت پس از زایمان

شناسه بین المللی: ۹۹۵۰۲

تاریخ جستجو: ۱۳۹۳

سطر / سطور	صفحه / صفحات	نوع و عنوان شواهد استناد شده در پاسخ به بند مذکور	تعداد یافته ها			کلید واژه های اصلی (جهت Search)	منابع جستجو	بند های فرم
			T.B	CPG	SR			
ستون ۱ پاراگراف آخر	26	Robert M. Klieg man, Nelson Text Book of Pediatrics. 19 th Ed, 2011, Saunders, an imprint of Elsevier Inc.	*			Newborn	کتابخانه	۱
جدول	۱۹	Unicef (Report 2013). Levels and trends in child mortality: Estimates Developed by the UN Inter-agency Group for Child Mortality Estimation.			*	child mortality	Google scholar	۲
	۲۹۰	اردشیر خسروی، فرید نجفی، محمد رضا رهبر، محمد			*	شاخص های سیمای	Google scholar	۳

معاونت درمان
کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

		اسماعیل مطلق، محمد جواد کبیر. شاخص های سیمای سلامت در جمهوری اسلامی ایران. انتشارات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، خرداد ۱۳۸۸				سلامت		
	۶۵۸	Siddhartha Gogia & Harshpal Singh Sachde, Prevent neonatal deaths in developing countries: a systematic review. Bulletin of the world health organization, 2010. Vol:88, Num:9:641-716			*	prevent neonatal deaths	Google scholar	۴
	۴۷۷-۴۸۵	Department of child and adolescent health and development. Home visits for the newborn child: a strategy to WHO,2009. improve survival			*	Home visits for the newborn child	Google scholar	۵

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

ستون ۲-ستون ۲ پاراگراف ۲- پاراگراف ۲و۳- پاراگراف ۳- پاراگراف ۲و۳- پاراگراف ۵- پاراگراف ۳	۸۱۷-۸۱۸-۸۲۹- ۸۳۰-۸۳۲- ۸۳۳-۸۳۴- ۱۰۴۷-۱۰۴۸- ۱۰۵۱-۱۰۶۰	Olds SB, London ML, Ladewig PW, Davidson MR. Maternal Newborn Nursing & Women's health care. 7 edition, Pearson Prentice Hall, New jersey, 2004.	*			Home visit, health care	کتابخانه	۶
ستون ۲ سطر اخر- ستون ۲	۸۹ - ۱۱۹	جعفری نوشین. والافر شهرزاد، رادپویان لاله. برنامه کشوری مادری ایمن، مراقبت های ادغام یافته سلامت مادری. دفتر سلامت خانواده و جمعیت وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی ۱۳۸۵	*			مراقبت از مادر و نوزاد، بعد از زایمان	کتابخانه	۷
پاراگراف ۵- نمودار	۱۹۳-۱۹۰	راهنمای کشوری ارائه خدمات مامایی و زایمان بیمارستانهای دوستدار مادر. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، دفتر سلامت خانواده و جمعیت، اداره سلامت مادران، ۱۳۸۵	*			مراقبت بعد از زایمان،	کتابخانه	۸
جدول	۵ و ۲	ارزیابی، طبقه بندی و درمان شرحوار کمتر از ۲ ماه.				عفونت چشمی، مراقبت	کتابخانه	۹

معاونت درمان
کار گروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

		وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، ۱۳۹۳	*					
برداشتی از کل کتاب	-	سازمان بهداشت جهانی (و یونیسف)، مشاوره در مورد تغذیه شیر خوار و کودک خرد سال، دوره آموزش ادغام یافته، ترجمه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی دفتر سلامت جمعیت، خانواده و مدارس، اداره سلامت کودکان و ترویج تغذیه با شیر مادر، ۱۳۸۹	*		شیردهی، آموزش، شیر مادر، مکیدن	کتابخانه	۱۰	
ستون اول پاراگراف ۴ سطر ۳	۲۳۵	مهناز شوقی، مهناز سنجری در ترجمه در سنانه پرستاری و بهداشت مادران و نوزادان لیفر (ویرایش ۱۰)، ۲۰۰۸، تهران: نشر سالمی - جامعه نگر، ۱۳۸۸.	*		فرورفتگی نیپل، ورزش هافمن	کتابخانه	۱۱	
پاراگراف ۶ سطر ۱- پاراگراف ۵ سطر و ۲۱- پاراگراف ۴ سطر ۱- پاراگراف ۲ سطر ۱- پاراگراف ۴ سطر و ۲ پاراگراف ۱ سطر ۱ و ۵ و ۸	۱۹۹-۲۰۴-۲۰۵- ۲۱۱-۲۰۶-۲۱۲	انجمن ترویج تغذیه با شیر مادر با همکاری یونیسف به سفارش معاونت سلامت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی. مجموعه آموزش ترویج تغذیه با شیر مادر. تهران: سازمان یونیسف، ۱۳۸۸.	*		شیردهی، آموزش	کتابخانه	۱۲	
ستون ۱ پاراگراف ۱- پاراگراف ۲- پاراگراف ۱ سطر ۱	۴۷۴,476 ۴۸۳,۴۸۴,486,5 11	Ricciss. Essentials of maternity, newborn, and women's health nursing. Second edition. Wolter skluwer, Philadelphia: 2009.	*		Neonatal care, Assessment	کتابخانه	۱۳	

معاونت درمان

کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

ستون ۱-جدول	۱۷-۵-۲۰-۲۱-۳- ۱۸	مراقبت‌های ادغام یافته ناخوشی های اطفال (ویژه غیر پزشکان) . معاونت سلامت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ، ۱۳۹۳	*		شیر مادر، مکیدن، عفونت باکتریایی	کتابخانه	۱۴
جدول طبقه بندی جهت کنترل زردی ستون ۳ سطر ۳	۲۳	فریور خلیل، لرنژاد حمیدرضا، امینایی طاهره. راهنمای بوکلت چارت مراقبت کودک سالم کمتر از ۸ سال ویژه پزشک، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، دفتر سلامت خانواده و جمعیت، معاونت سلامت، اداره سلامت کودکان، ۱۳۸۴.	*		ارزیابی ، زردی، علائم خطر	کتابخانه	۱۵
جدول طبقه بندی جهت کنترل زردی	۱۸	فریور خلیل، لرنژاد حمیدرضا، امینایی طاهره. راهنمای بوکلت چارت مراقبت کودک سالم کمتر از ۸ سال ویژه غیر پزشک، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، دفتر سلامت خانواده و جمعیت، معاونت سلامت، اداره سلامت کودکان، ۱۳۸۳.	*		پوست، ارزیابی	کتابخانه	۱۶
ستون ۲	۵۲	Deitra L.Lowdermilk, Shannon E. Perry; associate editors, Kathryn Rhodes Alden, Kitty Cashion, Robin Webb Corbett. Maternity nursing. 7th ed, Mosby. 2006	*		Mother, newborn, home visit	کتابخانه	۱۷
ماده ۱	-	آیین نامه تعیین حدود صلاحیت ماماهاى کارشناس و کارشناس ارشد سال ۱۳۸۸ . وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی	*		شرح وظایف ماما	آیین نامه شرح وظایف	۱۸

معاونت درمان
کار گروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

ستون ۲	۴۸۵	Gorrie TM, Mckinney ES, Murray ss. Foundations of Maternal Newborn Nursing. Saunders company, Philadelphia 1994.	*			Mother, newborn, home visit	کتابخانه	۱۹
جلد سوم، فصل ۱۳	۲۰۱۴۵۱۹۹۶	دکتر حسین حاتمی، دکتر سید منصور رضوی، دکتر حسن افتخار اردبیلی دکتر فرشته مجلسی، دکتر محسن سیدنوزادی، دکتر سید محمد جواد پریزاده، کتاب جامع بهداشت عمومی (جلد سوم). ناشر: ارجمند، سال ۸۸			*	سلامت، بهداشت	Google scholar	۲۰
جداول	۲۰-۲۲	رشیدیان، آرش. مطالعه شاخص های چندگانه سلامت و جمعیت در ایران (MIDHS) در سال ۱۳۸۹. تهران: معاونت بهداشت، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی			*	شاخص های چندگانه سلامت	Google scholar	۲۱
	Part1	Countdown's 2013 Report: maternal, newborn and child survival. http://www.who.int/topics/millennium_development_goals/en/			*	maternal, newborn and child survival		۲۲
جدول زمانبندی مراقبت ها	بخش اول	اداره سلامت کودکان: وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی. بوکلت چارت مراقبت کودک سالم (کمتر از ۸ سال)، ۱۳۸۳.			*	مراقبت کودک سالم	کتابخانه	23
ستون دوم، پاراگراف اول	۱۱۹	والافر شهرزاد، رادپویان لاله. برنامه کشوری مادری ایمن، مراقبت های ادغام یافته سلامت مادری (ویژه ماما-پزشک			*	سلامت مادران	کتابخانه	24

معاونت درمان
کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

		عمومی). اداره سلامت مادران، دفتر سلامت خانواده و جمعیت، وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی، ۱۳۸۹							
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

معاونت درمان کارگروه تدوین شناسنامه و استاندارد خدمات

SR: مرور نظام مند شواهد

CPG: راهنمای عملکرد بالینی

TB: کتب مرجع

توجه یک:

شواهدی که برای هر بند باید پیوست گردد، شامل صفحه اول (صفحه مربوط به عنوان و نویسنده مقاله/کتاب)، خلاصه مقاله (Abstract) و صفحه یا صفحاتی است که در نگارش شواهد مورد استفاده قرار گرفته اند.

توجه دو:

شواهد به ترتیب اعتبار شامل مرور نظامند، راهنمای طبابت بالینی و کتاب های مرجع می باشد. بنابراین سعی گردد که حتی امکان به دنبال یافتن شواهد معتبرتر باشید.

توجه سه:

در مواردی که شواهد وجود ندارد و یا اینکه شواهد جهت پاسخ به سوالات فرم کافی به نظر نمی رسد، به موارد ذیل توجه نمائید:

- ۱- در خصوص مداخلات بالینی و دارویی، مطالعات غیر RCT، چندان قابل اعتماد نیستند. البته در برخی موارد مانند خدمات پاراکلینیک غیر مداخله ای شاید بتوان به مطالعات Cohort یا حتی Case Study نیز به عنوان شواهد، استفاده نمود.
- ۲- پانل خبرگان (Review Panel) در مواردی که شواهد قابل استنادی وجود ندارد، مورد استفاده قرار گیرد و نتایج پانل خبرگان به صورت مکتوب ضمیمه سایر شواهد گردد